

Позакласне читання. Повість «Земля» О. Кобилянської

В автобіографії Ольга Кобилянська зазначала: *«Факти, що спонукали мене написати «Землю», правдиві. Особи майже всі... з життя взяті. Я просто фізично терпіла під з'явиськом тих фактів, і коли писала — ох, як крилами ридала! Саме в той час мій батько лежав хворий, і я сама не почувала себе особисто щасливою. Написання цієї повісті дало мені рівновагу, вдовolenня і гнало до дальшого творення».*

Авторка присвятила повість своєму батькові Юліанові Кобилянському. За прототип письменниця взяла реальну буковинську сім'ю. Восени 1894 року в селі Димка сталася трагедія в родині хлібороба Костянтина Жижиця: молодший брат Сава вбив старшого Михайла. Причина злочину — земля. Також письменниця була знайома з коханою молодшого брата Маріюкою (Рахіра Чункач), а образ Анни списала з наймички, яка працювала в Кобилянських. Така бажана земля не принесла щастя Саві: отримавши її та не витримавши докорів сумління, він покинув усе і вирушив до Канади, а Маріюка залишилася одна з малими дітьми.

Тема землі наявна в багатьох творах української літератури: «Кайдашева сім'я» І. С. Нечуя-Левицького, «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Панаса Мирного, «Хазяїн», «Сто тисяч» І. Карпенка-Карого, «Камінний хрест» В. Стефаника.

Земля формувала світогляд і характер селянина від моменту народження й аж до його смерті.

І. Франко в статті «Влада землі в сучасному романі» писав: *«За всіх часів питання власності, особливо на землю, стояло дуже гостро. Земля була основою самого існування селянина, його годувальницею, розрадою і разом із тим з нею пов'язані постійний клопіт, важка праця. Заради землі йшли на злочин, і часто — навіть проти близьких людей. Однак у такому випадку рідко бували щасливими, адже за злодіянням неодмінно приходить кара — фізична, духовна, моральна, але обов'язкова й невідворотна».*

Епіграфом до тексту стали рядки твору Юнаса Лі: *«Es liegt um uns herum gar mancher Abgrund, den das Schicksal grub, doch hier in unserem Herzen ist der tiefste»* («Кругом нас знаходиться якась безодня.., але тут, у наших серцях, вона найглибша»).

Композиційно твір складається з **32 розділів**. В експозиції авторка знайомить із родиною **Івоніки Федорчука**, який з дружиною **Марійкою** все життя працював, щоби мати земельну ділянку й бути господарем. Для них земля була сенсом життя: *«Івоніка любив її (землю). Він знав її в кожній порі року і в різних її настроях, мов себе самого. Вона пригадувала чоловіка і жадала жертви»*.

У зав'язці йдеться про двох братів — Михайла та Саву.

Михайло — старший син Федорчуків, хлопець здоровий, сором'язливий та лагідний, закоханий у наймичку **Анну**.

Сава — молодший брат, лінивий і впертий, наперекір батькам задумав одружитися зі злодійкуватою **Рахірою**, яка до того ж доводилася йому двоюрідною сестрою. Найбільше любив стріляти.

Михайла забирають до армії на службу, Сава залишається на господарстві й продовжує зустрічатися з Рахірою. У селі помічають, що Анна вагітна.

Час біжить, минає більше ніж рік з того часу, як Михайло пішов до війська. Повернувшись на період відпустки, Михайло розмовляє з Анною і вирішує просити благословення в батьків на весілля у день свого святого.

Однієї ночі Сава з Михайлом пішли до панського лісу за жердинами, аби полагодити тин. Другого дня Михайла знайшли в лісі вбитим.

Авторка не зображує сцени вбивства, ми бачимо лише емоції персонажів повісті.

Батьки здогадуються, хто вбив Михайла, проте не видають сина. Суд не визнав Саву винним і відпустив.

Анна народжує дітей від Михайла — двох хлопчиків-близнят, які помирають у голодний рік.

У розв'язці історії ми дізнаємося, що Івоніка відділив від себе Саву, але не дав йому землі. Згодом Сава з Рахірою вирушають на заробітки до Молдови. Усе своє добро Івоніка та Марія віддають на обіди та божі служби за упокій душі Михайла.

Важливо, що з **основною проблемою влади землі над людиною** перед нами постає **проблема братовбивства**, історія Каїна та Авеля.

Повістю «Земля» Ольга Кобилянська започаткувала **символізм** — мистецьку течію, принципом якої є художнє відтворення сутності ідей та предметів з використанням символів. Сприймається символ як індивідуальне уявлення творця про світ.

Повість дослівно оповита низкою деталей, що постають як знаки долі:

- обрив струни на весіллі (*«Коли ж трохи згодом підходить до Анни Михайло й несміливо запрошує: «Ходи, Анно, погуляємо», то – «вона підняла руки, щоб подати їх йому, та в тій хвилі вмовкла музика. Голосним*

зойком урвалася одна струна, і все зупинилося на місці... Не зіткнувшись, розлучилися дві руки»);

- «заблуканий погляд» Сави та його пристрасть до вбивств;
- злочасні граблі, якими Марія прохромала ногу, через що не змогла піти на прощу;
- передбачення ворожки в розмові з Марійкою («У тебе велика гризота, але ще більша журба тебе і твого чоловіка жде відтепер. Перед тобою лежать потоки сліз; вони вкінці висохнуть, і ти будеш кров'ю плакати. Пороги суду переступатимеш, за один раз витопчеш стежку до нього... такий тяжкий жаль нестимеш із собою тою стежкою... »);
- лихий сон Івоніки.

Композиційні елементи

Експозиція	Весілля в селі — це велика подія. Молодята запрошують усе село розділити їхню радість. Так за одним столом зібралися герої твору: головні й другорядні, багаті й бідні.
Зав'язка	Перше побачення Анни з Михайлом та неймовірно страшне й потворне, що летіло з лісу.
Кульмінація	Однієї ночі Сава з Михайлом пішли до панського лісу за жердинами, аби полагодити тин. Другого дня Михайла знайшли в лісі вбитим.
Розв'язка	Похорон Михайла.
Епілог	Розповідь про те, що сталося в майбутньому з героями.

Цитатна характеристика героїв

(ілюстрації художника С. Адамовича)

<https://sverediuk.com.ua/ilyustratsiyi-sergiya-adamovicha-do-povisti-o-kobilyanskoyi-zemlya/>

Сава

«Він був високий ростом, вищий від свого брата, але ніжно збудований, як мати. З лиця подобав також на неї і був би гарний, коли б не його безустанно заблуканий погляд, що мав у собі щось зимного й несупокійного. З його ніжного, майже дитинячого обличчя вражав його погляд прикро і відтручував від себе. Очей сих не наслідив він ані від тата, ані від мами. Коли очі Івоніки були дзеркалом самої доброти серця й чесноти, погляд у Марійки м'який, звичайно глибокий і зажурений, в усміху несказанно лагідний і гарний, то його очі, великі й сиві, не мали нічого спільного з його дитинячо-молодим обличчям».

Михайло

«І не саме великий, але плечистий і сильний, а з лица мов у якої дівчини, лише що над устами засіявся вус. Дівчата в селі знали добре, який він був, одначе він держався від усіх так далеко, був такий соромливий і замкнений, що ніхто не міг про нього сказати, щоб глядів за одною довше, ніж за другою».

Анна

«Вона взагалі була бідна з своєю матір'ю-відьмою і тим, що була без батьківської опіки, її батько, чесний ґазда, як розказували люди, помер давно, а одинокий брат її, колишній вояк при кінноті, парубок зарозумілий і язикатий, хіба що бив її від часу до часу, як не пхала йому в руки гроша на тютюн або горівку».

«Середнього росту, з темним, як шовк, волоссям, мала на собі скромну ріклю, що, не стісняючи її в руках, приставала пестливо до її молоді, гнучкої статі, що, на око ніжна, таїла в собі силу та вабила до себе, мов музика, гармонією жіночності».

«На танці не ходила ніколи. Була майже від чотирнадцяти літ на службі у дворі, а забави й розривки (розваги) її сільських ровесниць були для неї цілковито чужі. Не мала й жодних товаришок між сільськими дівчатами й товаришувала виключно з донькою Докії, Парасинкою. З іншими не мала що балакати. У неї не було таємниць і любовних справ, які спонукували дівчат до шаленого дитячо-безумного сміху й переговорів».

«Сільські хлопці журилися нею ще менше. Вона була убога, та й тому не мала для них ніякої вартості. Не мала ні землі, ні грошей. Землі не мала ніколи, бо її родичі були бідні зарібники, а гроші, коли були у неї хоч і найдрібніші, відносила зараз до матері. Мати ж мучила її та била доти, доки вона не віддавала їх до останнього феника. Таким чином була її будучність обмежена на працю рук, неустанный пострах перед матір'ю і остротою брата».

«Була чесна дівчина, про яку й одна душа злого слова не сказала. До того, знала стільки прерізних робіт, про які іншим дівчатам в селі й не снилося. Все була коло панни й вивчилася при ній всячини. Панна говорила з нею, мов із рівною собі. А й стидлива була страшенно».

Рахіра

«Ніякий хлопець не просив її на танечнім місці до танцю, але вона лізла від одного до другого, мов ласиця, і підлещувалася та просила так довго, доки один або другий не потягнув її за рукав напівжартом, напівповагою до

танцю і, обкрутивши її кілька разів, трутив від себе або відіслав двозначними словами на місце».

«Але вона сміялася з того. Зі своїми білими, блискучими зубами й червоними викоченими устами виходила при слідуючій танці, неначе б не було нічого, сміючись наново до них, і вміла наново звернути на себе увагу і діпняти свого. Від кількох місяців лип до неї Сава. Симпатія взяла початок у гульбі. Жартами і сміхом, штовханцями, а відтак перемінилася в грізну, поважну силу».

«Вона була старша від нього. І було се тому — чи лежало се вже в її вдачі, вона так ним знала верховодити, що не було ні одної майже точки між ними, в котрій він не згоджувався б з нею і не піддавався б насліпо її вдумкам або напівдиким химерам. Була для нього богинею і держала його при собі, мов магичною силою...»

«Лінива до розпуки, пленталася цілими днями бездільно по селу, балакаючи та оглядаючи все, що впадало їй в очі, особливо ж дріб, або ставала там, де газдині білили свої полотна, щоб опісля, при відповідній нагоді, з одного або другого зтягнути незамітно під пахву».

Рекомендована література

1. Кобилянська О. Земля <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=1030>
2. Кутова Т. Колір у психологічній характеристиці поведінки персонажів повісті Ольги Кобилянської «Земля» http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:iNobOx_FXZMJ:nbu.gov.ua/j-pdf/rsh_2016_8-9_13.pdf+&cd=3&hl=uk&ct=clnk&gl=ua
3. Семененко Л. Дискурс родинного буття у творі Ольги Кобилянської «Земля» https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:sOVhBxuA2X0J:https://journal.kdpu.edu.ua/world_lit/article/download/2104/1948/+&cd=8&hl=uk&ct=clnk&gl=ua